

RAJAVARTIOLAITOS 1990-LUVUN HAASTEIDEN EDESSÄ

(Seuran vuosikokouksessa 1. 4. 1985 pidetty esitelmä)

Kenraaliluutnantti Ilmari Kirjavainen

JOHDANTO

Rajavartiolaitos on sisäasiainministeriön alainen sotilaallisesti järjestetty laitos. Sen päätehtävänä on valtakunnan rajojen vartiointi ja valvonta. Päämääränä on, että rajoilla vallitsevat rauhalliset ja vakaat olot sekä hyvä järjestys. Lisäksi rajavartiolaitos suorittaa meripelastuspalvelua ja huolehtii sen suunnittelusta, johtamisesta ja valvonnasta samoin kuin meripelastuspalveluun osallistuvien viranomaisten ja yhteisöjen toiminnan yhteensovittamisesta. Rajavartiolaitoksella on myös moninaisia sotilaallisia tehtäviä.

Rajavartiolaitoksen kokoonpano ja ryhmitys on muodostettu ensisijaisesti rajojen vartiointiin ja valvonnan asettamien vaatimusten mukaisesti. Rajavartiolaitokseen kuuluvat rajavartiolaitoksen esikunta, neljä rajavartiostoa, kolme merivartiostoa, vartiolentolaivue sekä rajakoulu ja merivartiokoulu. Sisäasiainministeriö on määrännyt rajavartiolaitokselle tehtävien täyttämistä varten valvonta-alueen, joka on jaettu raja- ja merivartiostojen toimintapiireihin ja ne edelleen rajakomppanioiden ja merivartiolaiteiden toimintapiireihin.

Rajakomppanioiden ja merivartiolaiteisiin kuuluvat raja- ja merivartiolasemat sijaitsevat hajaryhmityksessä maamme kaikilla rajaosuuksilla. Vartiolaivat on ryhmitetty siten, että pääosa niistä toimii Suomenlahdella ja Itämeren pohjoisosassa. Vartiolentolaivueen päätukikohta on Turussa. Muuten laivue on hajautettu raja- ja merivartiostoihin.

Maamme lähes 2 600 kilometrin pituisten maarajojen vartiointiin menetelmät ovat partiointi ja tähytys sekä valvonta rajalla ja rajanylityspaikoilla. Rajanvartiointia tehostetaan monipuolisilla valvontavälineillä, moottoriajoneuvoin ja rajalaittein.

Valtakunnan hieman yli 1 500 kilometriä pitkän merirajan ja alumeren ulkorajan vartiointiin päämenetelmä on laiva- ja venepartiointi. Se liittyy merivartiolasemien kiinteään valvontaan eli tähytykseen, tutkaukseen ja vesikuunteluun. Merirajanvartiointinissa korostuu yhteistoiminnan merkitys puolustusvoimien ja muiden valvontaviranomaisten kanssa.

Rajavartiolaitoksen lentotoiminnalla täydennetään ja tehostetaan rajojen vartiointia ja valvontaa sekä tuetaan pelastuspalvelua ja muiden tehtävien täyttämistä.

Tässä esitelmässä tarkastelen edessä olevia, rajavartiolaitokseen ja sen toimintaan kohdistuvia haasteita ulkopuolisten tekijöiden, tehtävien sekä organisaation ja koulutuksen näkökulmista.

ULKOPUOLISET TEKIJÄT

Naapurivaltiot

Rajavartiolaitos voi onnistua tehtävissään parhaiten silloin, kun maamme suhteet naapurivaltioihin ovat kunnossa. Tässä suhteessa asiat ovat tunnetusti järjestyksessä. Rajavartiolaitoksen toiminta rajanaapurien kanssa perustuu valtioiden välisiin sopimuksiin. Valtakuntien väliset raja-asiat voidaan hoitaa parhaiten toimimalla kaikilla rajoilla tarkasti solmittujen sopimusten mukaan. Tämä sinänsä itsestään selvä periaate on kuitenkin haaste rajavartiolaitokselle tulevaisuudessakin. Kytkeehän se omalta osaltaan rajavartiolaitoksen osaksi maamme turvallisuusjärjestelmää. Samalla se korostaa päätehtävän, valtakunnan rajojen vartiointin ja valvonnan ensisijaisuutta rajavartiolaitoksen lukuisten tehtävien joukossa.

Toimintaympäristö

Toimintaympäristö ja siinä tapahtuvat muutokset aiheuttavat haasteita tehtävien täyttämiseksi, toimintamenetelmille ja organisaatioille. Mitään mullistavia muutoksia ei maamme raja- ja rannikkoseutujen oloissa ole lähivuosina nähtävissä. Tämä katsantokanta perustuu tietysti siihen, että rauhalliset olot vallitsevat ja vakaa kehitys maassamme jatkuu. Rajavartiotoimintaan vaikuttaa vakaasta oloista huolimatta yhteiskunnallinen kehitys yleensä. Vaikutuksensa ulottaa rajavartiolaitoksen työkentälle rajaseudun ja saariston osittainen autoituminen toisaalta sekä liikkumisen vilkastuminen toisaalta ihmisten vapaa-ajan sekä käytettävissä olevien kulkuneuvojen lisääntymisen myötä. Toimintaympäristön aiheuttamia haasteita arvioitaessa ei myöskään saa unohtaa sotilaallista toimintaympäristöä ja sen mahdollisia muutoksia maamme rajojen tuntumassa.

Rajavartiolaitoksen valvonta-alueen eri osien olosuhteet poikkeavat huomattavasti toinen toisistaan. Ei tarvitse muuta kuin verrata Lapin oloja kaakkoisen rajaseudun oloihin tai Ahvenanmaan ja sen merialueen olosuhteita Perämeren tai Suomenlahden itäosan olosuhteisiin niin huomaa eron. Näin ollen myöskään vastaisuudessa rajavartiotoiminta ei voi olla yksioikoista ja saman kaavan mukaista eri alueilla vaan toimintamenetelmät pitää vartiointin ja valvonnan yleisperiaatteita loukkaamatta sopeuttaa toimintaympäristöön.

Säädökset ja määräykset

Rajavartiolaitoksen toimintaa ohjaavat säädökset ja määräykset alkaen rajavartiolaitoksesta annetusta laista ja asetuksesta ovat suhteellisen tuoreita ja ajan tasalla. Ne luovat toiminnalle jatkuvuutta ja näyttävät antavan hyvän pohjan rajavartiolaitoksen toiminnalle myös tulevina vuosina. Oleellisia muutostarpeita ei ole nähtävissä. Rajavartiolaitoksessa tulee kuitenkin seurata tarkoin lainsäädännön kehitystä niin, että päästään itse vaikuttamaan sellaiseen muualla valtionhallinnossa valmisteltavana olevaan lainsäädäntötyöhön, joka suoranaisesti koskee tai sivuaa rajavartiolaitosta.

Rajavartiolaitoksessa on valmistumisvaiheessa laajahko ohjesääntötyö. Se on osittain seurausta viime vuosikymmenellä tapahtuneesta säädösten uusimisesta. Hyvin

tärkeänä tavoitteena työtä käynnistettäessä oli se, että tulevaisuuden haasteisiin kytetään vastaamaan kehittämällä toimintamenetelmiä ajanmukaisiksi. Ajan tasalla olevat ohjesäännöt antavat tunnetusti tukevan pohjan tehokkaalle koulutukselle ja yhteisten periaatteiden mukaiselle toiminnalle.

Tekninen kehitys

Rajavartiolaitoksen mahdollisuudet vastata nykyisellään teknisen kehityksen mukanaan tuomiin pulmiin ovat rajatut. Kuitenkin rajavartiotoiminta edellyttää onnistuakseen korkean luokan tekniikan hyväksikäyttöä erityisesti toimittaessa ilmassa ja merellä. Maallakaan ei valvottavia ja vartioitavia kohteita voida pitää silmällä eikä tarvittaessa tavoittaa ilman teknisiä välineitä. Yksi suurimpia tulevaisuuden haasteita onkin juuri se, miten rajavartiolaitos pystyy ensinnäkin hankkimaan ja sitten pitämään tarvitsemansa teknisen kaluston ja välineistön ajanmukaisena. Pulman tekee vastaisuudessa nykyistä vaikeammaksi se, että kehittyvä tekniikka toimiakseen tehokkaasti tarvitsee käyttäjäksi ja huoltajaksi pitkälle koulutetun ja erikoistuneen henkilöstön.

Tietotekniikan kehitys tapahtuu rajavartiolaitoksesta riippumatta ja muun yhteiskunnan ehdoilla. Rajavartiolaitos ei voi jäädä tämän kehityksen ulkopuolelle, sillä sen tulee pystyä tuottamaan yhä tarkempia tietoja yhä nopeammin sekä oman toimintansa tueksi että muulle valtionhallinnolle. Tietotekniikka ja erityisesti sen mukanaan tuoma tiedon tulva ei saa kuitenkaan hallita rajavartiolaitosta. Todella tärkeän tiedon erottaminen vähemmän tärkeästä on entistä tärkeitä.

Tietotekniikan kehityksen yhteydessä tulee muistaa rajavartiolaitoksen erityispiirteet. Toimiihan rajavartiolaitos pieninä yksikköinä hajaryhmityksessä kaikilla rajoilla. Tietotekniikan nopeasta kehityksestä ja laajenemisesta huolimatta henkilökohtainen kosketus ei saa katketa organisaation millään tasolla. Tietokonehankinnat ja näyttöpäätteet eivät saa vastaisuudessaakaan sitoa eri asteisia johtajia kirjoituspöytänsä ääreen. On tarpeen, että johtajat käyvät vartioasemilla ja vartiolaivoilla, ovat valvontalennolla ja hiihtävät rajapartioissa. Elävä kosketus rajavartiomiesten kesken on entistäkin tärkeämpää.

Määrärahat

Valtiovalta on myöntänyt rajavartiolaitokselle vuosittain normaalien rauhan ajan tehtävien täyttämistä varten kohtuulliset määrärahat. Rajavartiolaitoksen kehittämisen tasapainoisesti myös tulevaisuudessa edellyttää, että valtiovalta osoittaa vastaisuudessakin myötämielisyyttä rajavartiolaitosta kohtaan, jotta kalusto ja välineistö sekä sitä käyttävä henkilöstö saataisiin pidettyä vähintään yleisen kehityksen tasalla. Silloin rajavartiolaitos voi toiminnallaan osoittaa ulospäin, että maamme rajoja vartioidaan tehokkaasti.

Rajavartiolaitoksessa on toimiva ja kehittyvä suunnittelu- ja seurantajärjestelmä. Tämä on välttämätön edellytys sille, että pystytään laatimaan selkeät perusteet toiminnalle tulevaisuudessa. Samalla saadaan esille realistiset määrärahatarpeet ja annetaan valtiovalle oikeat perusteet riittävien määrärahojen myöntämistä varten.

TEHTÄVÄT

Rajojen vartiointi ja valvonta

Toimintaympäristön muutoksista ja tekniikan yleisestä kehityksestä johtuen rajatapahtumat syntyvät tulevaisuudessa entistä nopeammin ja ovat usein hetkessä ohi. Ne on kuitenkin havaittava, aiheuttajat on tunnistettava ja ne on nopeasti tutkittava ja selvitettävä. Siksi rajavartiolaitoksella tulee olla päätehtäväänsä varten tehokkaat ja monipuoliset valvontalaitteet ja -järjestelmät sekä nopea, toimintavarma ja salaa-
mislaittein varustettu viestiyhteysjärjestelmä, jonka eräänä tavoitteena on nykyistä tosiaikaisemman tilannekuvan luominen eri johtoportaisiin. Vaikeimmissakin maasto- ja sääolosuhteissa kulkukelpoiset ja suorituskykyiset alukset, ilma-alukset ja moottorijoneuvot ovat nopean ja tehokkaan toiminnan perusedellytyksiä. Päätehtävän, rajojen vartioinnin ja valvonnan, tehokas toteuttaminen korostaa rajavartiolaitoksen teknistämisen tarvetta. Toisaalta rajatapahtumat eivät erilaisuutensa eivätkä tapahtuma-alueiden toinen toisistaan poikkeavien olosuhteiden vuoksi ole pelkästään teknisin keinoin selvitettävissä. Yhä edelleen tarvitaan rajavartiomiesten havaintoja rajatapahtumien toteamiseksi sekä ihmistä tapahtumien tutkimiseksi.

Rajavartiolaitoksen tehtävät edellyttävät jatkuvaa toimintavalmiutta. Rajaseutujen ja saariston monin paikoin tapahtunut autioituminen on kuitenkin johtanut valmiuden kannalta epätydyttävään kehitykseen. Yhä useammat erityisesti vartioasemilla palvelevat rajavartiomiehet ovat muuttaneet asumaan työkentältään rajalta asutuskeskuksiin. Tämä epätydyttävä suuntaus tulee saada kääntymään ja tilanne säilymään myös vastedes sellaisena, että ainakin valmiuden kannalta välttämätön henkilöstö asuu ja myös haluaa asua työympäristössään vartioasemilla. Edellytykset asuntojen puolesta tätä varten ovat jo olemassa.

Rajatapahtumat ovat useimmiten luonteeltaan ennalta arvaamattomia eikä kahta samanlaista rajatapahtumaa yleensä ole. Poikkeuksellisten rajatapahtumien hoitamiseen ei ole edes mahdollista täysin etukäteen valmistautua, kuten esimerkiksi Inarissa viime vuodenvaihteessa sattunut ohjuksen lento osoitti. Rajatapahtumat kiinnostavat usein suurta yleisöä ja julkinen sana pitää niitä tärkeinä uutisaiheina. Tiedotusvälineiden keinot ja mahdollisuudet tiedottaa niistä nopeasti ja tehokkaasti monipuolistuvat ja laajenevat. Mainittakoon vain lähes jokaisen tiedotusvälineen laajeneva alueellinen verkosto, joka ulottuu aina rajoille saakka. Eräiden rajatapahtumien tulo julkisuuteen aikaisessa vaiheessa saattaa vaikeuttaa niiden käsittelyä. Rajavartiolaitos voi tiedottaa rajatapahtumasta vasta sitten, kun tutkimuksiin perustuvat tosiasiat ovat tiedossa. Lisäksi on huomattava, että eräitä valtakunnan turvallisuuteen liittyviä kysymyksiä ei käsitellä julkisuudessa meillä eikä muissakaan maissa. Rajanvartioinnin menetelmistä ja yksityiskohdista ei myöskään tiedoteta, koska ulkopuolisten tarkkaan tuntema rajanvartiointijärjestelmä ei olisi enää tehokas.

Tiedotusvälineiden tarvitseman ja hallinnon luonteeseen aivan oikein kuuluvan yleisen julkisuusperiaatteen ja toisaalta rajavartiolaitoksen tiedottamismahdollisuuksien välillä on siis jossain määrin ristiriitaa. Rajavartiolaitoksen ja julkisen sanan kesken on tarpeen saada syntymään yhteisymmärrys siitä, mitä maan turvallisuuden vuoksi rajatapahtumista tai rajanvartioinnin menetelmistä ei tiedoteta ja mitä tiedotetaan.

Suomea ympäröivät merialueet ovat meille monin tavoin tärkeitä. Niiden vaatiman vartiointin ja valvonnan tarve ei näytä osoittavan vähenemisen merkkejä. On todennäköistä, että jo tehtyjen valvonnan kehittämistä koskeneiden toimenpiteiden lisäksi joudutaan rajavartiolaitoksen valvonta- ja etsintäkykyä merellä yleensä ja erityisesti veden alla kehittämään uusin kalusto- ja laitehankinnoin.

Merilainsäädännön kehitys ja luonnonvarojen hyödyntäminen myös Itämerellä johtanevat siihen, että meriliikenteen valvontaa erityisesti kapeilla merialueilla sekä aluevesien ja vyöhykkeiden valvontaa yleisestikin tehostetaan. Rajavartiolaitoksen osuus tässä toiminnassa tulee todennäköisesti kasvamaan.

Rajavartiolaitos on ollut usein ainoa autioituneille rajaseuduille ja saaristoon jäänyt viranomainen. Siitä on seurannut, että rajavartiolaitoksen hoidettavaksi on annettu huomattava määrä rajojen vartiointin ja valvonnan perusluonteesta poikkeavia tehtäviä. Tämä suuntaus ei voi haitatta jatkua, sillä kaikki uudet tehtävät vähentävät rajavartiolaitoksen päätehtävään käytettävissä olevaa työpanosta.

Meripelastuspalvelu

Vapaa-ajan pidentyminen lisää myös liikkumista merellä, jolloin on odotettavissa, että veneilyyn liittyvien vaaratilanteiden ja onnettomuuksien määrä kasvaa. Matkustaja-alusliikenteen vilkastuminen sekä uusien laivareittien ja entistä suurempien alusten käyttöönotto merkitsevät suuronnettomuusriskin kasvamista.

Meripelastustehtävien ennalta arvaamattomuus vaatii valmiuden kehittämistä merivartiostojen johtokeskuksista aina merivartioasemiin saakka. Se puolestaan edellyttää, että merivartiostojen meneillään olevaa ja hyväksytyt suunnitelmien mukaan tapahtuvaa vahventamista henkilöstön osalta jatketaan vielä ensi vuosikymmenellä hyvän meripelastusvalmiuden saavuttamiseksi.

Meripelastuspalvelun asettamat vaatimukset on otettava huomioon myös rajavartiolaitoksen alusten ja ilma-alusten hankinnoissa ja varustamisessa. Meripelastuspalvelussa korostuu nopeiden ja toimintavarmojen viestiyhteyksien merkitys ja siinä otetaan huomioon myös kansainvälisten, satelliittien käyttöön perustuvien meripelastusjärjestelmien kehittyminen.

Meripelastuspalvelu vastaa 1990-luvun haasteisiin pyrkimällä luomaan kaikkien siihen osallistuvien virkakuntien ja vapaaehtoisjärjestöjen kesken saumattoman yhteistoiminnan. Tässä tehtävässä rajavartiolaitoksella jo meripelastuspalvelusta annetun lain mukaan on keskeinen osuus. Meripelastusyhteistyön kehittäminen Ruotsin ja Neuvostoliiton viranomaisten kanssa korostuu entisestään tulevina vuosina.

Sotilaallinen maanpuolustus

Rajavartiolaitoksessa ylläpidettävä sotilaallinen valmius on kaiken lähtökohta, jotta laitos kykenisi suoriutumaan parhaalla mahdollisella tavalla asetetuista sotilaallisista velvoitteista.

Ne edellyttävät, että tarvittavat suunnitelmat kyetään laatimaan ja muut kriisinajan valmistelut toteuttamaan sekä että rajavartiolaitoksen rauhan ajan organisaatio henkilöstön, johtosuhteiden ja materiaalin osalta täyttää mahdollisimman hyvin myös kriisinajan vaatimukset.

Sotilaalliset tehtävät asettavat rajavartiolaitokselle myös koulutuksellisen haasteen. Rajavartiolaitoksen tulee pystyä kouluttamaan oma kantahenkilökuntansa, varusmiehensä ja rajajoukkoihin sijoitetut reserviläiset niin, että ne tarvittaessa pystyvät yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa tai puolustusvoimien osana suoriutumaan käsketyistä sotilaallisista tehtävistä.

Rajavartiolaitos voi hoitaa sotilaalliset tehtävänsä hyvin vain olemalla tiiviissä yhteistoiminnassa puolustusvoimien kanssa. Saumattomalla yhteistyöllä organisaatioiden eri tasoilla luodaan yhdenmukaiset ja selkeät toimintalinjat ja toimintaperiaatteet kriisin ajan varalle.

ORGANISAATIO

Rajavartiolaitoksen toiminnalta edellytetään nopeutta, varmuutta, luotettavuutta ja jatkuvuutta. Näiden vaatimusten ja sotilaallisten tehtävien johdosta rajavartiolaitokselle soveltuu parhaiten myös tulevaisuudessa lain määrittämä sotilaallinen järjestys ja organisaatio, joka sillä on ollut perustamisestaan saakka vuodesta 1919 ja joka on käytännössä toiminut hyvin.

Rajavartiolaitoksen organisaatio on kehitetty vuosikymmenten kuluessa nykyiseen muotoonsa. Viimeksi tehty huomattava muutos oli vartiolentolaivueen perustaminen tämän vuosikymmenen alussa. Rajavartiolaitoksen nykyinen organisaatio näyttää olevan sopiva myös tulevina vuosina. Suuriin uudelleenjärjestelyihin ei ole tarvetta, mutta pienehköjä tarkistuksia joudutaan tekemään. Näistä esimerkkeinä voidaan mainita muunmuassa, että kokeiltavana on rajakomppanian komentopaikkaa keveämpi johtoporras ja että rajavartiolaitoksen Pohjois-Suomen lentotoiminnan johtaminen nykyistä keskitetympään tarpeeseen.

Rajavartiolaitoksen organisaatiota on tarkistettu jo parin vuosikymmenen ajan sijoittamalla henkilöstöä uudelleen. Tämä on ollut välttämätöntä sen vuoksi, että saataisiin riittävän vahvoja vartioasemia. Keinona on ollut se, että vartioasemaverkkoa on harvennettu. Mahdollisuudet tämänlaatuiseen organisaation tarkistamiseen ovat vastaisuudessa vähäiset. Kuitenkin tehtävien muuttuessa henkilöstöä tullaan edelleen jossain määrin lisäämään siellä missä on lisähenkilöstön tarvetta ja vähentämään vastaavasti muualta. Erityisesti uusien rajanylityspaikkojen avaaminen ja vanhojen sulkeminen saattaa aiheuttaa tarpeen vahvuusmuutoksiin. Niistä selvittäneen yleensä rajavartiolaitoksen sisäisin siirtoin. Työajan yleinen lyheneminen voi kuitenkin merkitä uusien pulmien syntymistä.

Merivartiostoihin tarvitaan henkilöstölisäyksiä, sillä ne eivät muuten suoriudu tehtävistään vaaditulla ja yhteiskunnan odottamalla tavalla. Myös teknisen henkilöstön vähäisyys koko rajavartiolaitoksessa on ongelmallinen jo nyt ja muuttuu yhä enemmän toimintaa vakavasti vaikeuttavaksi tekijäksi edessä olevina vuosina. Näistä henkilöstötarpeista rajavartiolaitos ei omin voimin selviä, vaan tarvitsee valtiovallan tukea. Myönteistä kehitystä toki on tapahtumassa, mutta kovin hitaasti laadittuihin ja vahvistettuihin suunnitelmiin verrattuna.

Rajavartiolaitoksessa on meneillään laaja alusten, ilma-alusten ja viestiverkoston uusiminen. Vanhentuvat Koskelo-luokan vartiolaivat korvataan kevyillä rannikkovartiolaivoilla, joista viimeinen valmistuu vuonna 1987, ja raskailla rannikkovartiolai-

voilla, joiden prototyyppi valmistuu ensi vuonna. Raskaaseen rannikkovartiolaivasarjaan kuuluvien viimeisten alusten valmistuminen siirtyy 1990-luvulle. Rajavartiolaialtokselle valmistuu myös uusi ulkovartiolaiva vuonna 1986. Kevyitä rannikkovartiolaivoja tullaan käyttämään lähinnä merivartiostojen painopistesuuntien merivartiolaivoilla. Raskaat rannikkovartiolaivat ja ulkovartiolaivat jäävät suoraan merivartioston komentajien johtoon. Kaikkiin uusiin aluksiin hankitaan monipuolinen ja mahdollisimman korkeat tekniset vaatimukset täyttävä varustus.

Rajavartiolaituksen nykyisin käytössä olevat helikopterit eivät sovellu riittävän hyvin toimintaan merialueella. Siksi ne korvataan uusilla, meritoimintaan tarkoitetuilla helikoptereilla. Tänä vuonna toimitetaan rajavartiolaialtokselle ensimmäinen kevyt kaksimoottorinen helikopteri ja tilataan ensimmäiset uudet keskiraskaat helikopterit. Ensiksi mainitulla kalustolla korvataan meritoiminnassa kevyet Agusta Bell 206-helikopterit ja viimeksi mainitulla kalustolla Mi-8 helikopterit.

Meneillään oleva rajavartiolaituksen viestiverkoston uusiminen jatkuu ensi vuosikymmenelle. Valvontakalustoa kehitetään seuraten uusinta tekniikan kehitystä.

KOULUTUS

Yleisessä koulutusjärjestelmässä tapahtuvat muutokset käynnissä olevine keskiasteen koulu-uudistuksineen vaikuttavat myös rajavartiolaituksen kantahenkilökunnan koulutukseen. Edessä on rajavartiolaituksen oman koulutustoiminnan niveltäminen uudistettavaan yleiseen koulutukseen. Päämääränä on saada kaikkiin henkilöryhmiin mahdollisimman pätevää väkeä niin yleisen kuin omankin koulutuksen tuloksena. Yleisen koulutusjärjestelmän uudistus saattaa tuoda tullessaan myös rekrytointiongelmia. Rajavartiolaituksen kannalta on tärkeää, että uudistuksen yhteydessä syntyy myös sellaisia ammatillisia koulutuksen linjoja, jotka sopivat pohjakoulutukseksi rajavartiolaituksen palvelukseen tuleville. Kaiken lisäksi sopivaa koulutusta pitäisi olla saatavissa koko maan alueella, mitä enemmän rajaseudulla sen parempi.

Rajavartiolaituksen ominainen tehtävien moninaisuus aiheuttaa omat ongelmansa rajavartiolaituksen koulutustoiminnalle. Kantahenkilökunnan on hallittava rajavartiomiehen tiedot ja taidot, eräät poliisin ja tullimiehen tehtävät ja myös sotilaan tehtävät. Kuten on jo todettu, tekniikka eri muodoissaan lieviää myös rajavartiolaituksessa kaikille aloille ja asettaa merkittävän koulutuksellisen haasteen.

Varusmieskoulutus sen sijaan ei näytä aiheuttavan mainittavia pulmia myöskään tulevaisuudessa, mikäli perusteet säilyvät nykyisellään. Tosin kouluttajien määrää ja kouluttamiseen käytetty työaika on jo nyt ylärajalla verrattuna rajavartiolaituksen muiden tehtävien hoitoon. Yleisen työajan lyhentyessäkään koulutushenkilöstöä ei sisäisin toimin voida lisätä. Sama asia vaikuttaa myös kertausharjoitusten järjestämiseen, vaikka niiden määrän lisääminen myös rajavartiolaituksessa olisi hyödyllistä.

Rajavartiolaituksen henkilöstöä koulutetaan ja kehitetään myös vastaisuudessa sotilaallisiin tehtäviin yhteistoiminnassa ja rinnan puolustusvoimien kanssa. Maassa ei voi ollakaan kahta eri tavoin sotilaallisesti koulutettua ja järjestettyä laitosta. Yhtäläisyyttä vaativat aivan erityisesti sodan ajan tehtävät, jolloin yhtenäinen ja yhtenäisesti koulutettu sotilashenkilöstö on eräs tuloksellisen toiminnan perusedellytys.

LOPUKSI

Rajavartiolaityksella on ollut vuosikymmenten kuluessa suuriakin haasteita ja ongelmia. Kun rajavartiolaityks oli perustettu ja sen organisaatio luotu, kehitettiin 1920- ja 1930-luvuilla rajojen vartiointin ja valvonnan menetelmät sen ajan oloihin sopiviksi. Samanaikaisesti saatiin aikaan rajavartiolaityksen sotilaallinen valmius, joka joutui koetukselle viime sodissamme selviytyen siitä kunnialla. Sotien jälkeen 1940-luvulla toteutettiin laaja uudelleen organisointi ja sopeutettiin toiminta muuttuneisiin olosuhteisiin. Seuraavina vuosikymmeninä parannettiin toimintaedellytyksiä laajalla rakennustoiminnalla, kehitettiin henkilöstöhallintoa yhteiskunnallisen kehityksen mukaan ja teknillistettiin rajavartiolaityks. Viime vuosina painopiste on ollut toimintamenetelmien ja henkilöstön sekä kaluston kehittämässä. Kun näihin ongelmiin on ennen kyetty vastaamaan, rajavartiolaityks voi luottavaisena valmistautua vastaamaan myös 1990-luvun haasteisiin. Niistä suuri osa on perin arkisia käytännön elämän pulmia. Ne ovat ratkaistavissa suunnitelmallisella, uutteralla ja sitkeällä työllä.

Rajavartiolaityks seuraa tiiviisti ympärillään tapahtuvaa kehitystä ja pyrkii hyödyntämään kaiken sen tiedon, taidon ja tekniikan, millä voidaan kehittää rajojen vartiointia ja valvontaa ja muiden tehtävien täyttämistä. Kuitenkin rajavartiolaityksen toiminta perustuu vastaisuudessakin rajavartiomiesten suorittamaan partiointiin ja tähtystykseen maarajoilla, merellä ja ilmassa. Tässä suhteessa voidaan tekniikalla tehostaa toimintaa, mutta ei korvata ihmistä.

Tärkein rajavartiolaitykseen kohdistuva haaste nyt, 1990-luvulla ja tulevaisuudessa yleensä on se, että valtakunnan rajoja vartioidaan tehtävän edellyttämällä suurella huolella ja tunnontarkasti. Vastuuta tuntien rajavartiolaityks täyttää tehtävänsä niin, että valtakunnan rajoilla vallitsevat rauhalliset olot ja hyvä rajajärjestys.

RAJAVARTIOLAITOS 1. 4. 1985.

